

“Mensen die een beweging vormen kunnen een motor zijn van verandering”

Hilde Kieboom

Het grote probleem is voor Kieboom dat heel wat politieke vertegenwoordigers de boel draaiende houden – wat zeker nodig is –, maar zonder visioen voor ogen. “Voor mij is daarbij heel belangrijk het visioen van het Evangelie voor ogen te houden.”

10 maart 2021 – Door Willie Gardien

Niek Hanckmann: Hoe slaagt Sant'Egidio erin om het negatieve beeld in de samenleving van katholieke religieuze organisaties te overwinnen en succesvol te kunnen zijn als organisatie?

Kieboom: "We hebben een zekere taaigheid, we blijven vechten en voor onze zaak gaan. Ik zie toch dat heel wat politieke leiders toch wel respect hebben voor een beweging die niet zichzelf wil veilig stellen, maar die het opneemt voor andere mensen die geen stem hebben. Ik vind toch dat onze stem gehoord wordt en hetzelfde kan ik zeggen over de media. Dus het gevecht aan blijven gaan, authentiek blijven maar ook met iedereen spreken. Dat is in onze visie erg belangrijk."

Hilde Kieboom is oprichtster van de Belgische tak van Sant'Egidio, een beweging erkend door de katholieke kerk die is opgericht in 1968 door de 18-jarige Andrea Riccardi. De gemeenschap brengt sinds het allereerste begin barmhartigheid in praktijk door vrijwilligerswerk te doen voor 'vrienden'; mensen in nood, want "wat je aan de minsten van de mijnen hebt gedaan, heb je aan mij gedaan". Een dakloze heeft honger, heeft behoefte aan een douche, aan propere kleding, maar niet alleen dat. Het standpunt van de beweging is dat je de arme niet kunt beperken tot zijn nood en zijn vraag. "Het is ook altijd een man of een vrouw die begrepen wil worden, die aanhoord wil worden en die ook geliefd wil zijn". Sant'Egidio wil een beweging van vrienden zijn, waarin mensen kiezen om samen op weg te gaan en te luisteren naar het Evangelie.

Naar haar medewerkers en achterban toe is de beweging oecumenisch en interlevensbeschouwelijk. Internationaal hebben zich 40.000 mensen aangesloten om mee te helpen, waaronder vele jongeren. Of deze jongeren allen gelovig zijn, noemt Kieboom een moeilijke vraag. Ze vertelt haar eigen verhaal als voorbeeld op het moment dat zij kennismaakte met de beweging in Rome. "Ik was niet bepaald katholiek. Ik nam niet deel aan de katholieke kerk, maar heb de beweging in Rome leren kennen en dat heeft me aan het denken gezet." Ze noemt het een weg waarop je groeit. "Stilaan ben ik gaan begrijpen dat het Evangelie eigenlijk een heel mooie sleutel is om onze wereld en de mensen te verstaan. En mezelf een persoonlijke oriëntatie geeft." Dit is het verhaal dat ze herkent bij veel van de jonge mensen van vandaag. Jongeren zijn zoekende en stellen zich spiritueel vragen. Op deze zoektocht komt Sant'Egidio op hun weg om zich nuttig te maken en iets te betekenen voor de samenleving. "Je bent gelovig wanneer je die humaniteit en die menselijkheid, die barmhartigheid van het Evangelie in concrete daden omzet."

Op zondag 7 maart 2021 was Hilde Kieboom te gast in de vijfde aflevering van de serie webdebatten van de Beweging van Barmhartigheid over 'de wereld ná corona'. In de vorige

webdebatten kwamen heel wat noodzakelijke veranderingen aan de orde: het stoppen van de klimaatverandering, het aanpakken van de uitwassen van ons economisch systeem, het opvangen van gigantische vluchtelingenstromen. Allemaal problemen waarvoor lange adem nodig is. En al uw voorgangers in deze serie waren niet te spreken over de politiek, over de rol van de politici. Kort samengevat: ze doen niet genoeg aan de grote problemen die op ons afkomen, wel met woorden, maar niet met daden, ze denken vooral aan de korte termijn, ze zijn bang kiezers kwijt te raken met noodzakelijke maar minder prettige maatregelen. Het gesprek met Hilde Kieboom zal een hele andere kant opgaan, want hebben we de politici nodig om de noodzakelijke veranderingen op een andere manier te bereiken?

Kieboom nuanceert haar uitspraak dat we de politici niet nodig hebben. Bij veranderingsmomenten is de samenleving volgens haar te zeer op de politiek gefocust. "En dat maakt het een beetje makkelijk en comfortabel voor ons alle gewone burgers, want dan is het niet mijn zaak maar van de overheid die het beter moet doen." De gestructureerde gerechtigheid en solidariteit ziet zij wel degelijk als een opdracht voor de politici. Maar Kieboom denkt dat een beweging als Sant'Egidio ons eigenlijk toont hoe je verandering op gang kunt brengen door mensen op hun eigen verantwoordelijkheid te wijzen en te geloven dat elke mens het verschil kan maken. "Mensen die een beweging vormen kunnen een motor zijn van verandering zeker als het gaat om het gratuite, het gratis zijn voor vernieuwing op lange termijn."

Het grote probleem is voor Kieboom dat heel wat politieke vertegenwoordigers de boel draaiende houden – wat zeker nodig is -, maar zonder visioen voor ogen. "Voor mij is daarbij heel belangrijk het visioen van het Evangelie voor ogen te houden. Dat feestmaal voor alle volkeren, wereldwijd, waar niemand tekort heeft. Dat is waar we naar toe moeten en dat is mijn leidraad om die mensen te betrekken bij de beweging van verandering."

Geeske Hovingh: In deze coronatijd hebben alle daklozen in Nederland toegang tot de nachtopvang. Met de versoepelingen van de coronamaatregelen komt deze groep weer meer in de problemen. Wat nu? Gaan we de barricades op, moeten we een lobby voeren richting Den Haag om hen politiek bewust te maken van het belang of moeten we het in eigen kring gaan zoeken en de burger oproepen om zijn huis open te stellen zodat deze mensen uit hun overleefstand kunnen blijven?

Kieboom: "De overheid moet op haar verantwoordelijkheid gewezen worden. Als we zeggen 'ná Corona mag niet alles terugkeren naar zoals het van tevoren was' is dit één van de concrete dingen. De corona crisis heeft ons nogmaals geleerd dat, als we allemaal geconfronteerd worden met een grotere kwetsbaarheid, dat het in ons allerbelang is dat er niemand onder de radar blijft. Het begint bij een soort samenleving op te bouwen, die plaats biedt aan deze mensen. Het hoeft niet allemaal zo onhaalbaar te zijn."

Kieboom benadrukt: “Nogmaals ik zie het niet los van de overheid. Rechtvaardiger wetten decreteren is wel degelijk belangrijk. Maar je kan nooit een samenleving menselijk houden alleen maar door wetten te decreteren. Het zal ook altijd een zaak zijn van hoe iemand zich gedraagt tegenover de ander. Zijn eigen kinderen, zijn ouders, zijn grootouders, collega’s en zo verder. Die verandering, die beweging van het hart zal altijd belangrijk zijn.” In de vorige webdebatten is de klimaatproblematiek prominent aan de orde geweest. Kieboom beschouwt het klimaatprobleem als lang onderschat. Ze sluit aan bij de opvatting van paus Franciscus. In de geschriften van de paus gaat belangrijke aandacht uit naar de milieuproblematiek. Duidelijk wordt echter dat het sociale geluid ook hoort bij een ecologische kijk op het leven.

De huidige corona-pandemie is voor Kieboom een teken dat onze zo verafgeode markteconomie toch niet in staat is om alles te regelen.

Zo’n minuscuul klein virusje heeft onze complete wereld aan banden gelegd. Het vraagt van ons meer bescheidenheid, meer respect, voorzichtigheid en achting voor het broze leven. En de economie zal op die manier opgebouwd moeten worden. Zie de vaccinatie-strategie waar hoogstwaarschijnlijk de meest welgestelde landen de vaccins krijgen en grote delen van de wereld te weinig tot helemaal niets. Als daar niet globaal over gedacht wordt dan keert het zich tegen ons. De economie is nog altijd teveel geschoeid op de happy few, op de have’s en niet op de have not’s. “Een inclusievere economie die meer het geluk van alle mensen beoogt. En niet alleen voor die die vandaag aan de potten zitten.”

Krijgen we deze veranderingen voor elkaar?

De ervaring van Kieboom is om veranderingen tot stand te brengen dat het belangrijk is om ergens te beginnen. Al lijkt zo’n begin een naald in de hooiberg. Door te beginnen scheppen we

Johanna Tanja: Mantelzorgers zorgen er in feite voor dat allerlei mensen zoals verstandelijke beperken, mensen met een chronische ziekte, oudere dementeren thuis kunnen blijven wonen. Bij behoefte aan ondersteuning kunnen mantelzorgers in Nederland terecht bij het sociale wijkteam. Soms gebeurt in de praktijk dat de medewerker van het sociale wijkteam zegt tegen de mantelzorgers: “U hoort toch bij een kerk. Kan die niet voor U oplossen”? Hoe zorg je ervoor dat de overheid haar verantwoordelijkheid neemt en de eigen initiatieven niet als excuus gebruikt?

Kieboom: “Juist de mantelzorg is laagdrempelig en ondersteunt de mensen in het eigen milieu. Ik sta op het standpunt dat een gezonde overheid lokale initiatieven ondersteunt in plaats van alles zelf te doen of de problemen te negeren. Daarom is er absoluut samenwerking nodig.”

ruimte voor het visioen en houdt het de droom open. “Het is niet zo dat we tevreden zijn met het beetje wat we doen. Maar je moet ergens beginnen en ik zie wel dat, als je iets in gang zet, dat dat andere mensen op gedachte brengt om ook iets te gaan doen. Dus dat idee van het verschil te maken zelf brengt anderen ook op gedachte. Dus je begint iets, je doet iets en het spreekt aan, het raakt een snaar bij de ander, bij de mensen die ook weer iets doen en dat is – denk ik – een beetje het vermenigvuldigend effect dat je eigen daden kunnen hebben als ze sprekend zijn.”

Emy van de Ven vraagt aan Hilde Kieboom wat het betekent in je dagelijks leven als je oog hebt voor mensen die het minder hebben? Hoe geven we daar vorm aan?

Kieboom antwoordt dat het gaat om concrete acties en natuurlijk om een levensstijl, waarbij je in je eigen kring extra oog hebt voor de mensen die uit de boot vallen en die zorgbehoefstig zijn. Voor haar is het verhaal van de Barmhartige Samaritaan de grote leidraad. We komen allemaal in ons leven mensen in nood tegen. Binnen of buiten de familie, dat doet er niet toe. “En daar is voor mij belangrijk om niet langer de zaken af te schuiven en te zeggen ‘daar zijn diensten voor, de overheid moet dit maar oplossen.’” Het begint bij het feit om niet voorbij te lopen. Wanneer je tóch halt houdt en begint te kijken dan vind je wél mogelijkheden om iets te doen en zeker wanneer je er dan met anderen over spreekt, Het gaat eigenlijk om die ingesteldheid, die blik en het leven ernstig te nemen zoals die zich vandaag aan mij voordoet. “Ernstig, maar ook mooi, het kan ook een feest zijn. Maar niet altijd meteen naar het volgende hollen, omdat we toch weer iets anders zouden moeten gaan doen, wat dan zogezegd belangrijk is.”

Charles van Leeuwen is nieuwsgierig welke inzichten zijn gerijpt bij Kieboom in de 20-25 jaar van Sant’Egidio?

Sinds 1985 heeft Kieboom in kerkelijke kringen nooit iets anders gehoord dan dat door de secularisatie er niet veel jongeren meer zijn in de kerk, minder gelovigen, kerken sluiten en roepingen

afnemen. “Wanneer we telkens zo zouden blijven kijken zijn we blind geworden, lijkt mij, voor nieuwe vragen die gesteld worden, voor mensen die vandaag op zoek zijn en dat zijn er veel meer dan die secularisatie ons doet geloven.” Wat bij haar gerijpt is dat we eigenlijk moeten blijven geloven ondanks al het ongeloof. En je hebt niet altijd het geluk om de resultaten vandaag te zien. Een té materialistische, consumentistische blik maakt ons eigenlijk blind voor nieuwe tekenen van vandaag. Wanneer je met de spirituele blik tracht te kijken altijd meer mogelijk is dan je nu denkt.

Een ander voortschrijdend inzicht ligt in de huidige coronapandemie en dat is de kwestie van opvang van ouderen. Ouderen moeten geliefd worden en er moet een netwerk van zorg gecreëerd worden, daar waar ze zijn om thuis te blijven wonen. Ouderen hebben in onze samenleving meer te bieden dan wij denken door die enge, materialistische blik. Ouderen kijken met een andere blik naar het leven en dat hebben ouderen ons vandaag de dag te bieden. Dat kunnen we niet ontvangen wanneer wij ze apart zetten in gespecialiseerde, professionele instituten. Daarvoor moeten we de netwerken hebben om die mensen thuis te ondersteunen en te helpen, zodat ze thuis kunnen blijven.

Geeske Hovingh stelt een praktische vraag vanuit haar werk als coördinator van het Wereldhuis in Amsterdam. Het Wereldhuis heeft eigenlijk voordeel bij de Corona in die zin dat alle mensen, alle daklozen in Amsterdam maar ook in de rest van Nederland gelukkig toegang hebben tot nachtopvang. Dat heeft natuurlijk ook met die avondklok te maken. Wij zien daardoor dat mensen ontzettend vooruitgaan. Gezonder worden, uit de overleefstand komen en ook gericht over de toekomst kunnen nadenken. Dat maakt het werk makkelijker. Met lede ogen zien we aan dat binnenkort die nachtopvang gaat sluiten. Dus met de versoepelingen van de Corona maatregelen komt onze groep dus eigenlijk weer meer in de problemen. Dat is de context van de vraag. **Wat moet het Wereldhuis doen? De barricades op, een lobby voeren richting Den Haag om hen politiek bewust te**

maken van het belang? Of moeten we het in eigen kring gaan zoeken en de burger oproepen om zijn huis open te stellen zodat deze mensen uit hun overleefstand kunnen blijven?

Kieboom opteert om zeker in gesprek te gaan met de overheid. Verwijzend naar de opening van dit debat dat het gesprek met de overheid wel degelijk moet gebeuren. De overheid moet op haar verantwoordelijkheid gewezen worden. Als we zeggen 'ná Corona mag niet alles terugkeren naar zoals het van tevoren was' is dit één van de concrete dingen. Gelukkig was er in Nederland die nachtopvang. In België was het nog erger. Daar werd gezegd 'blijf in uw kot' en blijkbaar stond niemand er bij stil dat er mensen zijn die dat kot niet hebben. Dus Corona crisis heeft ons nogmaals geleerd dat, als we allemaal geconfronteerd worden met een grotere kwetsbaarheid, dat het in ons allerbelang is dat er niemand onder de radar blijft. Het begint bij een soort samenleving op te bouwen, die plaats biedt aan deze mensen. Het hoeft niet allemaal zo onhaalbaar te zijn.

Niek Hanckmann stelt een vraag naar de katholieke signatuur van de organisatie. Wat hij merkt als frater van Tilburg is dat maatschappelijk gezien heel kritisch en argwanend wordt gekeken naar katholieke religieuze organisaties. Zeker als het gaat over bemoeienissen met maatschappelijke of seculiere problemen. **Hij vraagt zich af hoe Sant'Egidio erin slaagt om dat maatschappelijke beeld – wat in België niet anders zal zijn dan in Nederland – te overwinnen en succesvol te kunnen zijn als organisatie.**

"Het is niet zo dat we altijd onze slag thuis halen. Zeker niet, maar we hebben een zekere taaiheid, we blijven vechten en voor onze zaak gaan en ik zie toch dat heel wat politieke leiders toch wel respect hebben voor een beweging die niet zichzelf wil veilig stellen, maar die het opneemt voor andere mensen die geen stem hebben." Kieboom geeft verder aan authentiek te blijven, maar vooral met iedereen spreken. "Dat is in onze visie erg belangrijk. Dat hebben we eigenlijk altijd gedaan en ik denk dat dat tóch de manier is om meer mensen te bereiken en meer gedaan te krijgen in zekere zin. Dat gaat van mensen met andere

geloofsovertuiging. Heel vaak zet men de gelovigen tegenover de niet-gelovigen, terwijl het juist belangrijk is dat de dialoog in stand wordt gehouden.” Vooral niet ideologisch zijn: ook dat is iets dat zeer belangrijk is voor Kieboom. Met de notie van met de open blik leven en het gesprek met iedereen aangaan om met mensen van goede wil samen te werken. Dat helpt Sant’Egidio om ook politiek gezien niet perse van één of enkele politieke partijen alle heil te verwachten. Dan blijkt dat heel vaak mensen uit onverwachte hoek bereid zijn om samen te werken daar waar het gaat om de liefde voor het zwakke leven. “En het is heel belangrijk, dat is althans mijn ervaring, om je daarbij te laten verrassen.” Die katholieke identiteit is geen nadeel, maar eerder een voordeel. En dan weet ze dat er mensen zijn die dat niet begrijpen en die vooroordelen hebben. Maar ook daar: ga het gesprek aan en we zullen er over spreken. En dan zijn er altijd mensen die het niet willen horen en het gesprek niet aan willen gaan. “Maar ja oké...schop het stof van je voeten en ga naar een volgende. Dat hoort erbij.”

Johanna Tanja stelt een vraag naar de verhouding tussen eigen initiatieven en de taak van de overheid. Met name over de mantelzorgers, wat toch vaak een belangrijk thema is in Nederland. Mantelzorgers zorgen er in feite voor dat allerlei mensen zoals verstandelijk beperkten, mensen met een chronische ziekte, oudere dementerenden thuis kunnen blijven wonen en niet naar instellingen hoeven. Echter, mantelzorgers hebben vaak behoefte aan ondersteuning en in Nederland kunnen ze daarvoor naar het sociale wijkteam. Wat er gebeurt er nu in de praktijk in Nederland? De medewerker van het sociale wijkteam zegt tegen de mantelzorger die aangeeft de zorg niet meer aan te kunnen: “U hoort toch bij een kerk. Kan die het niet voor u oplossen”? **Dus hoe kun je zorgen dat de overheid wel haar verantwoordelijkheid neemt en die eigen initiatieven niet als excuus gebruikt?**

Kieboom geeft aan dat haar zorg is dat kerken en gemeenschappen niet geïnstrumentaliseerd worden door een overheid die meer wil bezuinigen. Dus de overheid op haar eigen

plichten wijzen en je niet voor hun kar laten spannen. Juist de mantelzorg is laagdrempelig en ondersteunt de mensen in het eigen milieu. Kieboom staat op het standpunt dat een gezonde overheid lokale initiatieven ondersteunt in plaats van alles zelf te doen of de problemen te negeren. Daarom is er absoluut samenwerking nodig.

Na het zingen van het lied 'Let the way of the heart shine through' door Ludo Simons is de afsluitende vraag aan Hilde Kieboom wat haar advies is aan de Beweging hoe zij zich sterk kan maken voor barmhartigheid en compassie in deze wereld. Er volgt een helder antwoord van haar: "Vooral blijven wat ze is, namelijk die term barmhartigheid is zéér belangrijk in een samenleving die verhardt, verstrengt en die moraliseert. En anderzijds: beweging betekent niet té gestructureerd. Mensen van allerlei gezindten en achtergronden er bij blijven betrekken, dynamisch zijn en van je laten horen. Dus vooral Beweging van Barmhartigheid blijven. Onze wereld heeft jullie nodig!"

Barm
Podcast van de
Beweging van
Barmhartigheid

Beluister de podcast Barm #5
met het complete webdebat
met Hilde Kieboom

